

مدیریت بهره‌وری فیزیکی و اقتصادی آب در مزارع مجهز به سیستم‌های آبیاری تحت فشار در سطح استان لرستان؛ چالش‌ها و راهکارها

عبداله موموندی^۱، یداله یوسفی فرد^۲، میثم منتی‌زاده^۲، مهرداد تقی‌زاده^۴ و مریم قربانی^۵

۱- مدیر هماهنگی ترویج کشاورزی، سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان (abdollahmomi@yahoo.com)

۲- دکتری علوم مهندسی آب، مدیرعامل شرکت مهندسی مشاور آرپان پویس

۳- دانش‌آموخته دکتری ترویج کشاورزی

۴- رئیس اداره ترویج و فن‌آوری کشاورزی، سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

۵- دانشجوی دکتری علوم مهندسی آب، دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

آب مهم‌ترین عامل تولید در بخش کشاورزی است. از این رو، مدیریت و بهره‌برداری بهینه آب در بخش کشاورزی به عنوان بزرگ‌ترین مصرف‌کننده منابع آب، بسیار ضروری به نظر می‌رسد. یکی از راهبردهای مهم مدیریت آب، به‌کارگیری سیستم‌های آبیاری تحت فشار در سطح مزارع کشاورزی است. با وجود ترویج و گسترش این سیستم‌ها در سطح استان لرستان، تاکنون بهره‌وری مصرف آب آن‌ها مورد بررسی قرار نگرفته است. بنابراین، در تحقیق حاضر تلاش شد تا ضمن تعیین میزان بهره‌وری فیزیکی و اقتصادی آب، چالش‌ها و راهکارهای ارتقاء بهره‌وری آب نیز ارائه شود. این پژوهش به شیوه اقدام پژوهشی و با ابزارهای مشاهده میدانی، پرسشنامه و نظرخواهی از کارشناسان و کشاورزان انجام شد. نمونه آماری تحقیق شامل ۱۶۸ کشاورز بود که سیستم آبیاری تحت فشار را در سطح مزرعه خود به‌کار گرفته‌اند. یافته‌ها نشان داد که میانگین نرخ بهره‌وری فیزیکی آب برای دو محصول گندم و کلزا در استان لرستان به ترتیب ۱/۱۱ و ۴۳/۰ کیلوگرم بر مترمکعب و نرخ بهره‌وری اقتصادی آب برای آن‌ها به ترتیب ۱۲۲۱ و ۸۷۷ ریال بر مترمکعب بود. نتایج بررسی‌های میدانی نشان داد که مشکلات مدیریت مزرعه (انتخاب نوع بذر، تهیه بستر، مدیریت آفات و بیماری‌ها و به‌کارگیری ماشین‌آلات کشاورزی) و مدیریت سیستم‌های آبیاری تحت فشار (عدم آگاهی کشاورزان از نیاز آبی گیاه و عدم تنظیم دقیق سیستم آبیاری) باعث کاهش بهره‌وری آب در سطح مزارع شده است؛ از این رو ارائه آموزش‌های لازم در این زمینه برای کشاورزان می‌تواند کارساز شود.

واژه‌های کلیدی: بهره‌وری آب، سیستم آبیاری تحت فشار، اقدام پژوهی